

УДК 66.047

Я. М. Ханик, д. т. н., проф.;

О. В. Ковальчук, к. т. н., доц.;

А. Я. Ханик;

Т. І. Римар, асп.

ФІЛЬТРАЦІЙНЕ СУШІННЯ ЯК ЕНЕРГОЗБЕРЕЖНИЙ МЕТОД ЗНЕВОДНЕННЯ МАТЕРІАЛІВ

Розроблено високоефективний і енергозберіжний метод зневоднення матеріалів. Суть методу полягає у тому, що теплоносій під дією перепаду тисків рухається через пористу структуру газопроникного матеріалу. Досліджено гідродинаміку, кінетику сушіння і якісні характеристики виробів. Отримано математичні залежності, що дають змогу спрогнозувати процес сушіння і забезпечити необхідну механічну міцність і задану геометричну форму об'єкта.

Вступ

Сушіння капілярно-пористих колоїдних матеріалів є не тільки енергетичною, а й технологічною проблемою, яка полягає у тому, що якість готової продукції дуже часто не відповідає необхідним вимогам. Особливо це стосується виробів складної форми, виготовлених шляхом нафільтровання із суспензій, тверда частина яких є сумішшю волокнистих матеріалів капілярно-пористої колоїдної природи. Після виготовлення виробів різної форми їх необхідно висушувати до заданої вологості для проведення подальшої технологічної обробки. Частина вологих виробів деформується під час транспортування їх із зони формування в зону сушіння, і не можуть використовуватись для подальшої обробки. Значна частина виробів може деформуватися безпосередньо в процесі сушіння через нерівномірність процесів тепло- та масообміну по всій поверхні виробу складної форми. Разом з тим тривалість конвективного сушіння є значною, а сам процес характеризується високими питомими енергозатратами.

Основна частина

Покращення якості висушуваних матеріалів, зменшення енергозатрат і тривалості процесу досягається шляхом одночасного формування і сушіння під надлишковим тиском теплоносія в зоні формування.

Фільтраційне сушіння, схема якого показана на рис. 1, полягає у тому, що теплоносій під дією перепаду тисків рухається через пористу структуру листового газопроникного матеріалу. Процес тепломасообміну відбувається на внутрішньо-капілярній поверхні, яка на порядок–два перевищує геометричну поверхню висушуваного матеріалу. В процесі фільтраційного сушіння має місце механічне витіснення і винесення вологи в залежності від природи зв'язку її з матеріалом, високий ступінь використання теплової енергії, значна інтенсифікація сушіння у порівнянні з конвективним процесом зневоднення, а також суттєве зменшення питомих енергозатрат [1].

В результаті такого суміщення процесів геометрична форма виробу повністю зберігається, відсутні деформаційні явища, що досягається шляхом рівномірного прилягання вологого виробу до стінок форми завдяки створенню надлишкового тиску в зоні сушіння.

Авторами досліджені гідродинаміка, кінетика сушіння і якісні характеристики виробу (задана геометрична форма, рівномірність розподілу вологи по поверхні матеріалу, жорсткість конструкції, придатність до подальшої хімічної і механічної обробки). Отримані математичні залежності дають змогу спрогнозувати процес сушіння (розрахунок тривалості процесу до заданої кінцевої вологості) і забезпечити необхідну механічну міцність та задану геометричну форму об'єкта складної форми.

Вивчення гідродинаміки та кінетики сушіння дало змогу обґрунтувати доцільність використан-

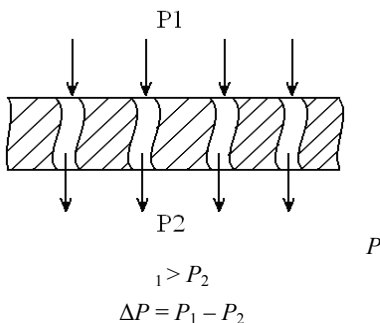

Рис. 1. Схема фільтраційного сушіння

ня зневоднення за рахунок створення перепаду тисків і руху теплоносія через пористу структуру матеріалу. Гідродинаміка тісно пов'язана з кінетикою сушіння і, в кінцевому результаті, впливає на якість висушеного виробу. Прогнозування кінетики сушіння, як уже згадувалось, є важливим для визначення кінцевого часу зневоднення. При досягненні рівноважного стану, коли деформація виробів відсутня, вологість рівномірно розподілена по товщині стінок.

В промислових умовах виробу різноманітної складної форми сушать в багатопозиційних сушарках, які включають стадії формування об'єкта і до його вивантаження в сухому вигляді. Дослідження кінетики сушіння показало, що зневоднення картонних виробів методом профільтовування теплоносія через матеріал, характеризується двома періодами тепло-масообміну — періодом сповільненого та інтенсивного сушіння. В період сповільненого сушіння зміна вологості виробу є незначною, а тривалість процесу зневоднення велика. В той час як в період інтенсивного сушіння за короткий проміжок часу видаляється основна маса води. Отже, кінетична крива складається з двох ділянок — з ділянки сповільненого сушіння і з ділянки інтенсивного зневоднення.

Період інтенсивного зневоднення тісно пов'язаний з гідродинамікою у внутрішньокапілярній структурі. На гідравлічний опір матеріалу під час руху теплоносія через пористу структуру матеріалу впливають дві складові — зростання швидкості руху теплоносія при зменшенні вологості матеріалу і збільшення розмірів капілярів.

У період інтенсивного сушіння зростає активна пористість матеріалу після механічного витіснення води з капілярів внаслідок зменшення в'язкості води в результаті прогрівання матеріалу у період сповільненого сушіння.

На гідравлічний опір впливає як зростання швидкості теплоносія у процесі сушіння, так і збільшення діаметру капілярів зі зменшенням вологості матеріалу. Зростання швидкості руху теплоносія спричиняє зростання гідравлічного опору матеріалу, а збільшення вільного об'єму — зменшення. Як показали дослідження, друга складова має домінуючий вплив на гідравлічний опір газопроникного матеріалу. Це веде до того, що швидкість руху теплоносія зростає, а гідравлічний опір зменшується, досягаючи мінімального значення, коли матеріал сухий і вільний об'єм максимальний.

З метою узагальнення результатів досліджень фільтраційного процесу сушіння і отримання розрахункових залежностей для прогнозування процесу необхідно в комплексі розглядати гідродинаміку і кінетику зневоднення. Зміна швидкості руху теплоносія у пористій структурі газопроникного матеріалу описується залежностями [1]

$$\frac{\Delta P}{H} = \frac{1}{\varepsilon^3} (a v + b v^2); \quad (1)$$

$$\varepsilon = \varepsilon_c - B \bar{W}, \quad (2)$$

де ΔP — гідравлічний опір, Па; H — товщина зразка, м; ε — текучий вільний об'єм; v — швидкість руху (фільтрації) повітря, м/с; $\bar{W}$ — відповідно середня вологість матеріалу, %; a, b, B — коефіцієнти пропорційності.

Із рівняння (1) випливає, що гідравлічний опір матеріалу залежить від товщини стінки шару, швидкості і величини вільного об'єму ε , який в свою чергу, залежить від вологості матеріалу $\bar{W}$. Характеристика вентилятора (або вакуумного насоса) у певних границях зміни продуктивності також виражається лінійною апроксимацією

$$\Delta P = M' - N v. \quad (3)$$

Рівняння (1—3) приводять до залежності, яка у неявній формі зв'язує швидкість теплоносія і вологість матеріалу

$$\varepsilon(v) = \left[\frac{(a v + b v^2) H}{M - N v} \right] = \varepsilon_c - B \bar{W}, \quad (4)$$

де M, N — коефіцієнти пропорційності; ε_c — вільний об'єм сухого матеріалу.

Експериментально отримана залежність коефіцієнта масовіддачі для класу плоских газопроникних матеріалів.

$$K = \beta v, \quad (5)$$

де β — коефіцієнт пропорційності.

Для цього класу матеріалів рівняння, що визначають кінетику сушіння, має вигляд:

$$-\frac{\partial W}{\partial \tau} = mv(1 - \varphi); \quad (6)$$

$$\frac{\partial \varphi}{\partial z} = n(1 - \varphi); \quad (7)$$

$$m = 100\beta_1 SP_S, \quad n = \beta SP_S \frac{1}{0,622} \frac{\rho_M}{\rho_B}, \quad (8)$$

де φ, φ_0 — відповідно поточне та початкове значення відносної вологості; S — питома поверхня одиниці маси, м²/кг; P_S — тиск насиченої пари, Па; ρ_M, ρ_B — відповідно густина сухого матеріалу та густина повітря, кг/м³.

При $z = 0, \varphi = \varphi_0 = \text{const}$; при $t = 0, W = W_0$ рівняння (6) інтегрується безпосередньо як

$$W_{z=0} = W_0 - m(1 - \varphi_0) \int_0^\tau v d\tau, \quad (9)$$

де W_0 — початкова вологість, %; τ — поточний час, с.

Розв'язання системи (6), (7) з граничними умовами $\begin{cases} t = 0, & W = W_0 \\ Z = 0, & \varphi = \varphi_0 \end{cases}$ має вигляд

$$1 - \frac{\bar{W}}{W_0} = \alpha e^{-nz} \int_0^\tau W d\tau; \quad (10)$$

$$1 - \frac{\bar{W}}{W_0} = \alpha \frac{1 - e^{-nH}}{nH} \int_0^\tau v d\tau; \quad (11)$$

$$\alpha = \frac{m(1 - \varphi_0)}{W_0},$$

де H — товщина стінки матеріалу, м.

Підставляючи рівняння (4) і (11) і диференціюючи їх за часом, отримуємо

$$\varepsilon'(v) \frac{dv}{d\tau} = B\alpha W_0 v_0 \frac{1 - e^{-nH}}{nH}. \quad (12)$$

З рівняння (12) випливає, що

$$\int_{v_0}^v \frac{\varepsilon'(v) dv}{v} = B\alpha W_0 \frac{1 - e^{-nH}}{nH} \tau. \quad (13)$$

Якщо $\varepsilon' = \text{const}$, $\varepsilon' = \frac{d\varepsilon}{dv}$, то (11), (13) інтегрується безпосередньо:

$$v = v_0 e^{\tau K}; \quad (14)$$

$$1 - \frac{\bar{W}}{W_0} = \eta \left(e^{\tau K} - 1 \right), \quad (15)$$

де

$$\tau_K = \frac{\varepsilon}{B\alpha W_0} \cdot \frac{nH}{1 - e^{-nH}}; \quad (16)$$

$$\eta = \frac{\varepsilon v_0}{B W_0}. \quad (17)$$

Використання отриманої математичної моделі показує її відповідність експериментальним даним.

Узагальнення експериментальних даних згідно отриманої математичної моделі дозволило отримати залежність коефіцієнта масовіддачі K від швидкості руху теплоносія в інтервалі зміни швидкостей v — 0,5 м/с.

$$K = 6,35 \cdot 10^{-9} v. \quad (18)$$

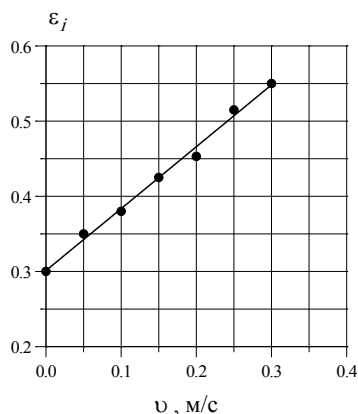

Рис. 2. Залежність вільного об'єму картону від швидкості

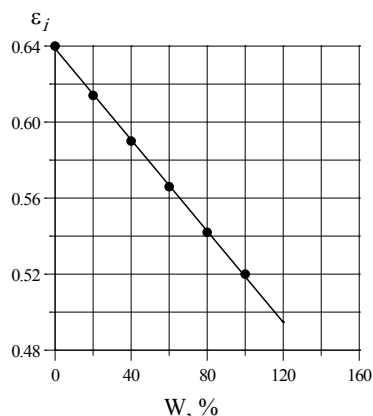

Рис. 3. Залежність вільного об'єму картону від вологості

На рис. 2, 3 показані залежності вільного об'єму картону від швидкості руху теплоносія і вологості матеріалу, які розраховані за отриманими залежностями і добре узгоджуються з дослідними даними.

Висновки

Отримано залежності, які дозволяють прогнозувати кінетику процесу сушіння з урахуванням зміни швидкості руху теплоносія при фільтраційному зневодненні газопроникних матеріалів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Аксельруд Г. А., Ханьк Я. Н., Балабан С. Н. Гидродинамика при движении воздуха через разностенные газопроницаемые материалы. Львов. — 1988. — 5 с. Деп. В ЦНИИТЭИ 28.03.88, № 2125—ЛП.
2. Аксельруд Г. А., Ханьк Я. Н. Фильтрационная сушка плоских газопроницаемых объектов // Теорет. основы хим. технологии. 1990. — Т. 24. — № 3. — С. 402—405.

Ханьк Ярослав Миколайович — завідувач кафедри; **Ханьк Андрій Ярославович** — інженер; **Римар Тетяна Іванівна** — аспірант.

Кафедра хімічної інженерії, Національний університет "Львівська політехніка"

Ковальчук Олександр Васильович — завідувач кафедри хімії

Вінницький державний педагогічний університет